

Arbetsbeskrivning för Dokument inifrån: Stulen barndom, SVT2.

1. Deltagande i arbetet:

Producent och reporter: Thomas Kanger

Redaktör: Johan Brånstad

Fotograf: Ditte Lundberg

Redigerare: Björn Kanger och Andreas Rydbacken

2. Reportaget sändes i SVT2.

3. Första sändning: den 27 november 2005.

4. Jag fick idén när Dagens eko rapporterade i ett inslag hösten 2004 om att den norska staten bett barnhemsbarn under åren 1945-1980 om ursäkt för övergrepp och brist på omsorg. Någon journalistisk granskning av motsvarande förhållanden i Sverige hade inte gjorts tidigare. Utgångspunkten var att även om det gällde förhållanden under tidigare år, så lever ”barnen” vidare idag som vuxna människor med erfarenheterna från eventuella övergrepp.

5 – 6 - 7. Först gjorde jag en övergripande faktainsamling kring landets barnhem fram till 1980, då barnhemsbegreppet upphörde. Därefter följde en omfattande arkivgranskning. Den ledde till att jag valde ut ett enda barnhem, Skärsbo i Alingsås för att fördjupa mig i förhållandena där. Skärsbo hade Göteborgs kommun som huvudman från 1955 och var avsett för pojkar i åldern 11-15 år. Valet av Skärsbo gjordes därför att barnens ålder innebar att de rimligen mindes sin barnhemsvistelse, samt att storleken på barnhemmet var hanterlig för en större granskning.

Utgångspunkten för arbetet var sedan akterna över barnhemsbarnen (som förvarades i Göteborgs stadsarkiv). Akterna var belagda med 70 års sekretess, men jag fick tillstånd att läsa dem på villkor att jag själv inte kontaktade de nu vuxna barnen eller deras anhöriga.

För att lösa det problemet - för att sedan kunna intervjua ett antal av de fd intagna - bad jag arkivarien skriva till ett femtiotal av dem och i sin tur be dem kontakta mig – en legalt tillåten metod. Det ledde till att cirka hälften av de som fick breven ringde mig. I ett senare skede i arbetet fick jag kontakt med ytterligare 15 ”barn”. Intervjuerna med dessa personer samt med ett halvdussin fd anställda gav en bild av omfattande övergrepp under hela tidsperioden. Övergreppen var således inte knutna till en enda enskild anställd eller till enstaka intagna.

Därtill undersökte jag överlevnadsfrekvensen hos de intagna, genom att ”dafa” samtliga 240 ”barn” och samtidigt jämföra med genomsnittliga överlevnadstal. Dödstalen var nästan tredubblade.

Ett omfattande etiskt problem uppstod när en av intervjupersonerna, grundaren av organisationen ”Samhällets styvbarn” Kent Sänd, tog sitt liv under dramatiska former tre veckor efter intervjun. Redaktören och jag bestämde oss för att låta hans anhöriga ta ställning till om materialet fick användas. De diskussionerna ledde till att samtliga nära anhöriga gav sitt tillstånd.

8. Ett halvt år.

9 – 10. Projektet har fått omfattande följder. Efter flera övertalningsförsök gick den nu ansvarige ministern (Morgan Johansson) med på att se programmet i förväg och sedan bli intervjuad (inklippt). Resultatet blev att han under intervjun direkt utlovade en landsomfattande utredning av förhållandena på svenska barnhem. Detta har han tidigare vid flera tillfällen motsatt sig. Uppdraget fastställdes sedan av regeringen och gavs till socialstyrelsen, gällande åren 1950-1980. Trycket från f d barnhemsbarn har därpå blivit så stort att Socialstyrelsen inte klarat av det med tillgängliga resurser.

Ett stort antal media har rapporterat om programmet och resultatet.

11. En anmälan till granskningsnämnden har inkommit.

Thomas Kanger
Producent och reporter